SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

B.A. III EXAMINATION MARCH 2022

MARATHI PAPER – XIII SEMISTER - VI CODE NO - 75772

मराठी भाषा व भाषाविज्ञान (DSE-E127)

Question Bank

प्रश्न १ ला – योग्य पर्याय निवडा. ५ गुण

१) 'एका विशिष्ट काळीएका विशिष्ट प्रदेशात बोलल्या जाणा-या एका विशिष्ट समाजाच्या भाषेतील ध्वनी कालांतराने बदलतात, यालाच ध्वनी परिवर्तन असे म्हणतात.' अशी व्याख्या कोणी केली आहे ?

अ) मो. के. दामलेब) अंजली सोमन क) द. दि. पुंडे ड) ना.गो.कालेलकर

२) ध्वनिपरिवर्तन नियमाप्रमाणे होते असे कोणी म्हटले आहे ?

अ)क्रिस्टयान रास्क ब) रोमान याकोबसन

क) रॉबर्ट जेम्स ड) सोस्यूर

३) ध्वनिपरिवर्तनाचे नियम सांगण्यास कोणी सुरवात केली ?

अ)रोमान याकोबसन ब) लुडविग्नॉर क) याकोप ग्रीम ड) जी. रेव्हज

४) 'हवामान' व 'देशस्थिती' यांचा परिणाम उच्चारावर होतो असे कोणी सांगितले आहे ?

अ) अँस्टॉफ ब) याकोप ग्रीम क) कृ. पा. कुलकर्णी ड) जॉनसन

५) भाषेत बदल होणे हे कशाचे कशाचे लक्षण आहे ?

अ) बदलाचे ब) जिवंतपणाचे क) प्रामाणिकतेचे ड) संपल्याचे

६) ध्वनिपरिवर्तन कसे होते ?

अ) मंदगतीने ब) मध्यमगतीने क) जलदगतीने ड) द्रुतगतीने

७) रक्त चा रगत होने हा ध्वनिपरिवर्तनाचा कोणता प्रकार मानला जातो ?

अ) मध्यमस्वनागम ब) अंत्यस्वनागम

क) आद्यस्वनागम ड) मध्य स्वनागम

८) उच्चार सुलभ करण्यासाठी एखादा स्वन मध्येच घातला जातो याला कोणते ध्वनिपरिवर्तन म्हणतात ?

अ) आद्यस्वनागम ब) मध्य स्वनागम क) अंत्यस्वनागम ड) मध्यमस्वनागम

९) लोकसमजूतीमुळे होणा-या परिवर्तनास काय म्हणतात ?

अ) स्वनलोप ब) उच्चारशीघ्रता क) लोकभ्रम ड) सादृश्यीकरण

१०) भाषिक उच्चाराची मानसिक प्रतिती म्हणजे अर्थ होय असे कोणाचे मत आहे ?

अ) प्र. न. जोशी ब) उल्मान क) सुलेमान ड) रोमान

११) शब्दांच्याद्वारा जी वास्तविक अथवा काल्पनिक प्रतीती येते तीस अर्थ म्हणावयास हरकत नाही असे कोणाचे मत आहे ?

अ) य. गो. जोशी ब) चि. वि. जोशी क) प्र. न. जोशी ड) म. ना. जोशी

१२) Semantics ला मराठीत अर्थविन्यास ही संज्ञा कोणी वापरली ?

अ) डॉ. अशोक केळकर ब) ना. गो. कालेलकर क) गजेंद्रग़डकर ड) प्र. न. जोशी

१३) अर्थविज्ञानाचा उद्गाता कोणास मानले जाते ?

अ) मायकेल ब्रेऑल ब) लॉर्ड हॅरिस क) ऑटो जेस्परसन ड) लुडविग्नॉर

१४) अर्थ म्हणजे संकल्पना अशी अर्थाची व्याख्या कोण करतात ?

अ) रोमान याकोबसन ब) प्लेटो क) जेस्परसन ड) सोस्यूर

१५) ज्या शब्दांना संकेताने किंवा रुढीने अर्थ प्राप्त होतो त्या शब्दांना कोणते शब्द म्हटले जाते ?

अ) योग शब्द ब) रुढ शब्द क) योगरुढ शब्द ड) यापैकी नाही

१६) एखाद्या शब्दाचा कोशगत अर्थ मर्यादित असतो. मात्र तो त्या क्षेत्रापेक्षा व्यापक अर्थाने वापरला जाऊ लागला तर त्यात होणारे परिवर्तन कोणत्या प्रकारचे मानले जाते ?

अ) अर्थसंकोच ब) अर्थसार क) अर्थविस्तार ड) अर्थप्रशस्ती

१७) मूळ शब्दाच्या अर्थाची अवनती होणे किंवा हिनत्त्वाकडे वळणे म्हणजे काय ?

अ) अर्थच्युती ब) अर्थप्रशस्ती क) अर्थादेश ड) अर्थापकर्ष

१८) १९३३ साली प्रकाशित झालेल्या लँग्वेज या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत ?

अ) सोस्यूर ब) ब्ल्युमफिल्ड क) उल्मान ड) जेस्परसन

१९) 'The Dictionary of Linguistics and Phonetics' या ग्रंथात कोणी प्रमाणभाषेचे वर्णन केलेले आहे ?

अ) याकोप ग्रीम ब) जी. रेव्हज क) अँस्टॉफ ड) डेव्हिड क्रिस्टल

२०) "जी बोली सार्वजनिक व्यवहार लिखित साहित्याची निर्मिती इत्यादी कामासाठी वापरायला इतर बोली बोलणारे लोक तयार असतात; अशी बोली म्हणजे प्रमाणभाषा होय" अशी प्रमाणभाषेची व्याख्या कोणी केली आहे ?

अ) डॉ. जयश्री पाटणकर ब) मु. श्री. कानडे

क) सौ. विशाखा व्यवहारे ड) श्री दादा गोरे

२१) प्रमाणभाषेला 'आदेशात्मक भाषिक रुप' असे कोणी मानले आहे ?

अ) डॉ. गायगर ब) डॉ. मु. श्री. कानडे

क) के. ना. वाटवे ड) ना.गो.कालेलकर

२२) 'ज्या व्यक्तिसमूहाला आपण पूर्णपणे एकरुप असे भाषिक रुप वापरतो असे वाटते त्याची भाषा म्हणजे बोली' अशी बोली भाषेची व्याख्या कोणी केली आहे ?

अ) ना. गो. कालेलकरब) लक्ष्मणशास्त्री जोशी

क) सु. बा. कुलकर्णी ड) विजया चिटणीस

२३) एक भाषा दुस-या भाषेपेक्षा कशी असते ?

अ) सारखी ब) मोकळी क) भिन्न ड) बंदिस्त

२४) खानदेशात कोणती बोली बोलली जाते ?

अ) व-हाडी ब) खानदेशी क) अहिराणी ड) कोकणी

२५) बोली भाषेची वर्गवारी कोणी केली आहे ?

अ) ग्रिअरसन ब) डेव्हिड क्रिस्टल क) मॅक्समूलर ड) ब्ल्युमफिल्ड

२६) 'बोलीत जिवंतपणा आणि स्वाभाविकता असते' हे बोलीचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य कोणी सांगितल?

अ) सु. बा. कुलकर्णी ब) ना. गो. कालेलकर

क) विजया चिटणीस ड) लक्ष्मणशास्त्री जोशी

२७) बोलीच्या परिसरात स्थानिक बोली सापडतात त्याला काय म्हणतात ?

अ) उपबोली ब) स्थलबोली क) निसर्ग बोली ड) व्यक्ती बोली

२८) समाजाचे सांस्कृतिक संचित कशामुळे धोक्यात येते ?

अ) राजकारणामुळे ब) कलावंतामुळे

क) समुहाच्या वितुष्टामुळे ड) बोली संपुष्टात आल्यामुळे

२९) प्रमाणभाषेला कोणत्या नावाने संबोधले जाते ?

अ) ग्रांथिक ब) बोली भाषा क) पोटभाषा ड) बाल भाषा

३०) एका विस्तृत प्रदेशात बोलली जाणारी अनेक बोली भेदांना व स्थानिक भेदांना समाविष्ट करुन घेणारी कोणती बोली म्हणून ओळखली जाते ?

अ) बोलीभाषा ब) प्रमाणभाषा क) पोटबोली ड) उपबोली

प्रश्न २ रा – दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. १५ गुण

१) स्वरांचे ध्वनिशास्त्रदृष्ट्या विश्लेषण करुन त्याचे प्रकार सांगा.

२) व्यंजनांचे प्रकार सांगून त्याचे उच्चारस्थानानुसार वर्गीकरण करा.

३) मराठी वर्णमालेतील स्वरांचे प्रकार स्पष्ट करा.

४) मराठी व्यंजन प्रकारांची चर्चा करा.

५) ध्वनिपरिवर्तन म्हणजे काय ? ते सांगून ध्वनिपरिवर्तनाचे विशेष स्पष्ट करा.

६) ध्वनिपरिवर्तनाची कारणे सांगा.

७) ध्वनिपरिवर्तनाचे प्रकार कोणते त्याची चर्चा करा.

८) ध्वनिपरिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून ध्वनिपरिवर्तनाची कारणे सांगा.

९) ध्वनपरिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून ध्वनिपरिवर्तनाचे प्रकार सांगा.

१०) ध्वनिपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवर झालेले परिणाम विशद करा.

११) अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून अर्थपरिवर्तनाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

१२) अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून शब्दनिर्मितीच्या शक्तींची चर्चा करा.

१३) अर्थपरिवर्तनाची कारणे सांगा.

१४) अर्थपरिवर्तनाचे प्रकार कोणते ते स्पष्ट करा.

१५) प्रमाण मराठी भाषा संकल्पना विशद करा.

१६) प्रमाभाषेच्या व्याख्या सांगून प्रमाणभाषेचे स्वरुप स्पष्ट करा.

१७) प्रमाणभाषा म्हणजे काय ते सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१८) बोली संकल्पना स्वरुप व विशेष सांगा.

१९) बोलीच्या व्याख्या सांगून बोली निर्मितीची कारणे सांगा.

२०) बोली भाषांवरील संकटांची चर्चा करुन बोलींचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न ३ रा – लघुत्तरी प्रश्न सोडवा. १० गुण

१) पारंपरिक स्वर व त्यांचे वर्गीकरण विशद करा.

२) स्वरांचे उच्चारानुसार व स्वरुपानुसार पडणारे प्रकार सांगा.

३) मराठीची पारंपरिक व नवी स्वरसंख्या याची चर्चा करा.

४) स्पर्श व्यंजनांचा परिचय करुन द्या.

५) स्पर्श व्यंजनांचे वर्गीकरण कसे केले जाते.

६) तालव्य व्यंजने व उष्म व्यंजने यांची चर्चा करा.

७) ध्वनिपरिवर्तनाचे विशेष सांगा.

८) ध्वनिपरिवर्तन म्हणजे काय ?

९) ध्वनिपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवरील परिणाम सांगा.

१०) आळस व अनुकरणातील अपूर्णता या ध्वनिपरिवर्तनाच्या कारणांची चर्चा करा.

११) अर्थ म्हणजे काय ? ते सांगा.

१२) अर्थाच्यादृष्टीने शब्दांचे कोणते तीन प्रकार मानले जातात.

१३) अर्थनिर्मितीच्या तीन शब्दशक्ती कोणत्या.

१४) अर्थपरिवर्तनाची कारणे सांगा.

१५) अर्थपरिवर्तनाची मानसिक कारणे कोणती सांगता येतात.

१६) अर्थसंकोच व अर्थविस्तार या अर्थपरिवर्तनाच्या प्रकारांची चर्चा करा.

१७) शब्दांना अर्थ कसा प्राप्त होतो ते सांगा.

१८) अभ्यासकांनी सांगितलेल्या प्रमाणभाषेच्या व्याख्या सांगा.

१९) प्रमाणभाषेची वैशिष्ट्ये लिहा.

२०) बोलीभाषा संकल्पना विशद करा.

२१) बोलींचे महत्त्व स्पष्ट करा.

२२) मराठीच्या बोलींचा परिचय थोडक्यात करुन द्या.

२३) अहिराणी बोलीची वैशिष्ट्ये सांगा.

२४) चंदगडी बोलीचा परिचय करुन द्या.

२५) मालवणी बोलीची ओळख स्पष्ट करा.

प्रश्न ४ था – टिपा लिहा. १० गुण

१) मराठी वर्णमाला
२) कठोर व मृदू व्यंजने
३) अल्पप्राण व महाप्राण
४) अंतस्थ व्यंजने
५) उच्चारशीघ्रता
६) उच्चारसौकर्य
७) आहार व भौगोलिकता
८) अंत्यस्वनलोप व समानस्वनलोप
९) घोषीकरण व अघोषीकरण
१०) परभाषेचा प्रभाव
११) ग्राम्यता परिहार
१२) अर्थप्रशस्ती
१३) अर्थच्युती
१४) बदलते सामाजिक जीवन
१५) बोलीवरील संकटे
१६) मराठीच्या बोली
१७) अहिराणी बोली
१८) चंदगडी बोली
१९) मालवणी बोली
२०) व-हाडी बोली